

Innspill til regjeringens ekspertgruppe

- virkemidler for å fremme sirkulær økonomi

Dato: 12.8.24

Norsk Senter for Sirkulær Økonomi er Norges største næringsklynge for sirkulærøkonomi, med nesten 100 medlemmer og samarbeidspartnere. Vi representerer ulike bransjer og verdikjeder, private og offentlige aktører, som alle har viktige roller og arbeider for en raskere omstilling til en sirkulær økonomi. Vårt innspill tar utgangspunkt i virkemidler som vi mener vil fremme en mer bærekraftig og sirkulær ressursutnyttelse for industri og næringsliv, og som bidrar til å redusere klimagassutslipp og uheldige miljøeffekter.

Økonomiske insentiver, krav og regelverk:

Manglende lønnsomhet og markedstilgang for sirkulære produkter og løsninger er en av de største utfordringene for industri og næringsliv. Bruk av resirkulerte materialer koster ofte mer enn jomfruelige ressurser, og bedriftene møter manglende etterspørsel, krav og kompetanse hos markedet, eller at regelverket er et hinder for markedstilgang for sirkulære produkter. For noen avfallsressurser er det økonomisk mer lønnsomt, eller lovpålagt, å deponere fremfor å gjenvinne (eksempelvis forurensede masser), ressurser går tapt og deponier fylles.

Anbefaling: Det bør innføres økonomiske insentiver og regulatoriske krav som fremmer bruk av resirkulerte ressurser. Eksempelvis moms-fradrag eller subsidier, innføring av strengere produktkrav (som EUs økodesign forordning) og gjennomgang av regelverk spesielt knyttet til organiske avfallsfraksjoner og matproduksjon, og bruk av forurensede masser.

Investeringsstøtte og risikoavlastning:

Bedriftene må investere i nødvendig kompetanse, teknologi og utvikling av nye forretningsmodeller for å skape lønnsomme sirkulære produkter og løsninger. Det krever langsiktige investeringer i forskning, innovasjon, kunnskapsbygging og markedsutvikling - og samarbeid mellom aktørene i verdikjeden, og er dermed spesielt utfordrende for små- og mellomstore bedrifter.

Anbefaling: Det er behov for virkemidler som bidrar til å avlaste bedriftenes risiko i forbindelse med kostbare investeringer, eksempelvis: Forsknings- og innovasjonsmidler som fremmer samarbeid om teknologiutvikling, infrastruktur og sirkulære forretningsmodeller, investeringsstøtte til industribedrifter for skalering av piloter til kommersiell drift, og drifts- og markedsstøtte i en overgangsperiode.

Nasjonalt kompetansesenter for Sirkulær Økonomi:

Anbefaling: Etablering av et nasjonalt kompetansesenter for sirkulær økonomi vil kunne være et viktig virkemiddel og en arena for felles kompetansebygging, innovasjon og samarbeid mellom aktørene i samfunnet. Det er dokumentert et behov for et slikt kompetansesenter, se egen [rapport](#).

Virkemidler for å fremme industriell symbiose

Bakgrunn:

På Den store sirkulærkonferansen 14. mai 2024, inviterte Norsk Senter for Sirkulær Økonomi, Circular Norway og SINTEF representanter fra 14 norske industri- og næringsparker til en samtale om hvilke virkemidler som skal til for å fremme en mer sirkulær økonomi. Bakgrunnen for temaet er det forpliktende samarbeidet som fylkeskommunene, SIVA, Innovasjon Norge og Forskningsrådet inngikk i 2023. Ambisjonen er å etablere minst 100 grønne industri-parker i Norge innen 2030, med netto nullutslipp gjennom industriell symbiose. Målet med samtalen var å overlevere en anbefaling til regjeringen, ved Marit Aursand i SINTEF, medlem av ekspertgruppen som regjeringen har oppnevnt for å gjøre en helhetlig vurdering av hvilke virkemidler som er effektive for å fremme en mer sirkulær økonomi.

Innledende refleksjoner fra parkenes representanter:

Norske industri- og næringsparker er svært forskjellige, både når det gjelder modenhet, materialstrømmer, ressurstilgang, størrelse og eierskap. Det trengs derfor ulike virkemidler for å fremme industriell symbiose og en mer sirkulær økonomi. Antall industri- og næringsparker er heller ikke det viktigste, men den samlede effekten de utgjør. Både når det gjelder å redusere klimagassutslippene og verdiskapingen for bedriftene og samfunnet. Det bør derfor vurderes om noen virkemidler, i form av investeringer, i en startfase bør rettes mot noen få utvalgte pilotparker, fremfor å spres rundt på mange. Det vil sannsynligvis ha en større effekt når det gjelder verdiskaping og klimagassreduksjon, og i neste fase gi verdifull erfaringsoverføring til andre industri- og næringsparker.

Våre anbefalinger til regjeringen når det gjelder virkemidler:

1. Virkemidler som fremmer samarbeid.

Dagens virkemidler er rettet mot enkeltbedrifter, og ikke for å fremme samarbeid mellom bedrifter som er samlokalisert i industri- og næringsparker. Det er ønskelig med virkemidler som fremmer samarbeid (insentiver) og i form av krav om en felles strategi og et forpliktende samarbeid for å nå målene om klimanøytralitet. Forslag til virkemidler kan være:

- En nasjonal industri-park policy/strategi (SIVA)
- Støtte til en felles koordinator for parken i en oppstartsperiode (eks. klynge- eller nettverksmidler fra IN)
- Forprosjektmidler for å kartlegge ressursflyten i parkene (materialer, energi og vann) og muligheter for industriell symbiose, samt utredning av behov for infrastruktur (eks. regionale midler fra fylkeskommunene)

2. Raskere tilgang på nok grønn energi

Tilgang på nok grønn kraft er en grunnleggende forutsetning for å lykkes med ambisjonen. I tillegg til en fortgang i utbyggingen av kraftnettet, trengs det virkemidler som fremmer en bedre utnyttelse og deling av lokal produsert energi (spillvarme, sol- og vindkraft). Det kan være virkemidler for å fremme investeringer for produksjon og deling av lokal produsert kraft og behov for tilpasninger av regelverk, samt midler til forskning og innovasjon på teknologiløsninger. Eksempelvis:

- Investeringstøtte til industribedriftene for å omstille og bygge ut grønn og lokal produsert energi (eks. gjennom Enova)
- Investeringstøtte til parkene for å etablere felles energi infrastruktur (eks. gjennom Enova)

- Endring av regelverk, det er for eksempel ikke mulig å overføre lokal produsert energi mellom ulike gårds- og bruksnummer (trenger regulatorisk endring fra ED/NVE)
- Virkemidler for lønnsom utnyttelse av spillvarme fra industrien (endring av klimapolitikk, herunder forbrenningsavgift, klimavoter og hvem som skal betale regningen)
- Forsknings- og innovasjonsmidler – utvikle løsninger for energisparing/deling (NFR, IN)

3. Investeringsstøtte og risikoavlastning

Det er behov for virkemidler som bidrar til å avlaste bedriftenes og eiendomsutviklerens risiko i forbindelse med kostbare investeringer. Det trengs også virkemidler som fremmer teknologiutvikling for å redusere investeringskostnader. Eksempler på virkemidler er:

- Investeringsstøtte til industribedriftene for gjennomføring av piloter, og skalering av piloter til kommersiell drift (eks. Enova, IN, EU-midler)
- Driftsstøtte og/eller markedsstøtte i en overgangsperiode, fra pilot til kommersiell drift
- Investeringsstøtte til felles infrastruktur gjennom eiendomsutvikleren
- Offentlige investeringer i infrastruktur rundt parkene (vegkryss, kraft, jernbane mm)
- Forsknings- og innovasjonsmidler, eks. til utvikling av teknologi for å tilgjengeliggjøre CO₂-fangst for små og mellomstore bedrifter (Norges forskningsråd, IN, støtte for å søke EU-midler)

4. Andre tiltak for å fremme industriell symbiose og sirkulære produkter

Mange av dagens regelverk knyttet til avfalls- og sidestrømmer er utformet med tanke på en lineær økonomi hvor avfall var et endestopp, og ikke tilpasset industriell symbiose hvor de inngår som ressurser i produksjon av nye produkter. I tillegg gir lange behandlingstider hos offentlige aktører, sammen med avgiftspolitik, utfordringer knyttet til utvikling av parkene. Eksempler på tiltak er:

- Effektivisere behandling og koordinering av regulerings og forvaltningsprosesser lokalt, regionalt og nasjonalt
- Se på endring av regelverk knyttet til merverdiavgift, da det skaper utfordringer for fremdrift og kostnader for tilrettelegging av nye industri- og næringsparker
- Gjennomføre tiltak som fremmer lønnsomhet og markedsutvikling for sirkulære produkter, eksempelvis:
 - Innføre produktkrav og merking (harmonisering med EUs økodesignforordning)
 - Utbygging av nasjonal infrastruktur som fyllestasjoner for grønn energi
 - For bionæringer spesielt:
 - gjennomgå regelverk for bruk av ulike organiske fraksjoner til matproduksjon (fiskeslam, husdyrgjødsel, biokull, biorest mm)
 - virkemidler som gir Norge like konkurransevilkår som våre naboland, og som hindrer transport av organisk avfall til Danmark ifbm biogassproduksjon

Industri- og næringsparkene som står bak anbefalingene:

Circ-Eramet, Morrow og Eyde Material Park, Aludne og Alcoa, Bulk Kristiansand, Haugaland næringspark, Sirkulære Høyanger, Tjeldbergodden utvikling, Thamsklyngen/Industripark, Raufoss industripark, Kråkøya Industripark, Treklyngen, Statkraft Tofte, Den Magiske Fabrikken og Øra Industripark.

På vegne av Norsk Senter for Sirkulær Økonomi, daglig leder Tina Wågønes